

Enhed
Kontoret for Familier

Sagsbehandler
LTH

Sagsnr.
2015 - 8195

Dato
05-04-2016

Grund- og nærhedsnotat

Forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller

(KOM (2016) 106)

1. Resumé

Kommissionen fremsatte den 2. marts 2016 forslag til en rådsafgørelse, der bemyndiger de 17 medlemsstater, der har anmodet herom, til at indføre et forstærket samarbejde for så vidt angår kompetence, lovvalg og anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem internationale par, som omfatter både formueforholdet mellem ægtefæller og de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber. Baggrunden for forslaget er, at det ikke har været muligt at opnå den fornødne enstemmighed om Kommissionens forslag til forordninger om formueforholdet mellem ægtefæller og de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber.

Samtidig med forslaget til rådsafgørelsen fremsatte Kommissionen forslag til de forordninger om kompetence, lovvalg og anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller (KOM (2016) 106) og de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber (KOM (2016) 107), som bemyndigelsen vedrører. Disse forslag er omfattet af retsforbeholdet.

Dette notat vedrører forslaget om formueforholdet mellem ægtefæller. Dette forslag har til formål at indføre en klar retlig ramme for de internationale aspekter af formueforholdet mellem ægtefæller. Med henblik herpå indeholder forordningen bl.a. regler om international kompetence, lovvalg samt anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse af afgørelser m.v.

Der ses ikke at foreligge offentlige tilkendegivelser om de øvrige medlemsstaters holdninger til selve forslaget, men de omhandlede medlemsstater har tidligere tilsluttet sig indholdet af forslaget.

Forslaget vurderes ikke at være i strid med nærhedsprincippet. Forslaget har ikke lovgivningsmæssige eller statsfinansielle konsekvenser. Danmark er grundlæggende positiv over for initiativet.

2. Baggrund

Den 16. marts 2011 fremsatte Kommissionen to forslag:

- Forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller (KOM (2011) 126).
- Forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende de formueretlige retsvirkninger af registrerede partnerskaber (KOM (2011) 127).

Forslagene indeholdt regler om internationale aspekter om formueforholdet mellem ægtefæller og de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber. Forslagene blev fremsat under henvisning til TEUF artikel 81, stk. 3. Vedtagelse af forslagene krævede derfor enstemmighed efter høring af Europa-Parlamentet.

Forslagene var omfattet af Danmarks retsforbehold.

Forslagene blev senest drøftet på Rådsmødet (retlige og indre anliggender) den 3.-4. december 2015. På mødet tilsluttede et flertal af medlemsstaterne sig forslagene, men det var ikke muligt at opnå den fornødne enstemmighed. Rådet konkluderede, at det ikke var muligt at nå til enighed om forslagene inden for rimelig tid. Mange delegationer tilkendegav, at de var positive over for at etablere et forstærket samarbejde om de emner, forslagene omfatter.

Herefter meddelte 17 medlemsstater Kommissionen, at de ønskede at deltage et sådant samarbejde. Det drejer sig om følgende medlemsstater: Belgien, Bulgarien, Finland, Frankrig, Grækenland, Italien, Kroatien, Luxembourg, Malta, Nederlandene, Portugal, Slovenien, Spanien, Svrige, Tjekkiet, Tyskland og Østrig.

På den baggrund fremsatte Kommissionen den 2. marts 2016 Forslag til Rådets afgørelse om bemyndigelse til at indføre et forstærket samarbejde for så vidt angår kompetence, lovvalg og anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem internationale par, som omfatter både formueforholdet mellem ægtefæller og de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber (KOM (2016) 108). Dette forslag er fremsat under henvisning til TEUF artikel 329, stk. 1. Forslaget er således ikke omfattet af retsforbeholdet. Der henvises til grund- og nærhedsnotatet om forslaget.

Kommissionen fremsatte samtidig følgende forslag, som bemyndigelsen vedrører:

- Forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller (KOM (2016) 106).
- Forslag til Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber (KOM (2016) 107).

Forslagene tager udgangspunkt i de kompromisforslag, som blev drøftet på Rådsmødet i december 2015.

Nærværende notat omhandler forslaget vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller. Der henvises til grund- og nærhedsnotatet om forslaget vedrørende de formueretlige virkninger af registrerede partnerskaber. De to forslag er i vidt omfang ens; forskellene mellem dem skyldes ifølge bemærkningerne til forslagene de særlige karakteristika ved henholdsvis ægteskab og registreret partnerskab og de forskellige retsvirkninger af disse samlivsformer.

Forslagene, som er modtaget i dansk oversættelse den 11. marts 2016, er fremsat under henvisning til TEUF artikel 81, stk. 3. Forslagene er dermed omfattet af retsfor-

beholdet. Forslagene skal vedtages enstemmigt af Rådet efter høring af Europa-Parlamentet.

Efter TEUF artikel 330 kan alle Rådets medlemmer deltage i forhandlingerne om et forslag til indførelse af et forstærket samarbejde som de foreliggende forordningsforslag, men kun medlemmer af Rådet, som repræsenterer medlemsstater, der deltager i et forstærket samarbejde, deltager i afstemningen om dem.

Retsakter, der vedtages inden for rammerne af et forstærket samarbejde, er ifølge TEU artikel 20 kun bindende for de deltagende medlemsstater, men de er til enhver tid åbne for alle medlemsstater.

3. Formål og indhold

3.1. Formål

Forslaget har til formål at indføre en klar retlig ramme for international kompetence og lovvalg for retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller og at fremme udveksling af afgørelser og dokumenter herom mellem medlemsstaterne.

Med forslaget udvides kompetencen for de retter, der efter EU-lovgivningen behandler en sag om skilsmisse, separation eller arv, til også at omfatte sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller, hvilket betyder, at den samme ret kan behandle alle sagens aspekter samtidig.

Harmonisering af lovvalgsregler vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller vil kunne forenkle behandlingen af sager herom og give borgerne bedre mulighed for at forudsige, hvilken lov der finder anvendelse.

3.2. Indhold

3.2.1. Anvendelsesområde og definitioner (kapitel I)

I bemærkningerne til forordningsforslaget har Kommissionen anført, at forordningen skal omfatte både den daglige forvaltning af ægtefællernes aktiver og bodeling ved separation og skilsmisse eller ved skiftet efter en af ægtefællernes død.

Efter artikel 1 finder forordningen anvendelse på formueforholdet mellem ægtefæller. Det præciseres, at forordningen ikke finder anvendelse på skatteretlige, toldretlige og forvaltningsretlige anliggender. Den finder heller ikke anvendelse på eksistens, gyldighed og anerkendelse af et ægteskab, ægtefællernes rets- og handleevne, underholdspligt, arveret, social sikring m.v.

Forordningen indeholder i artikel 3 definitioner af en række af de andre begreber, der anvendes i forordningen. Ved formueforhold mellem ægtefæller forstås eksempelvis et sæt regler om de formueretlige forbindelser mellem ægtefællerne indbyrdes og i deres forbindelser med tredjemand som følge af ægteskab eller ægteskabets opløsning, og ved ægtepagt forstås aftale mellem ægtefæller om formueforholdet mellem ægtefællerne indbyrdes. Herudover defineres begreber som officielt bekræftet dokument, retsafgørelse og retsforlig.

Efter betragtning nr. 17 indeholder forordningen ikke en definition af begrebet "ægteskab", der defineres i medlemsstaternes nationale lovgivning.

Betegnelsen "ret" omfatter også administrative myndigheder m.v., når visse betingelser er opfyldt, navnlig at de er uafhængige og overholder almindelige parthøringsregler, samt at deres afgørelser er undergivet domstolsprøvelse og har samme effekt som en retsafgørelse.

3.2.2. Kompetence (kapitel II)

Kompetencereglerne

Hvis en ret i en medlemsstat behandler en sag om arven efter en ægtefælle i medfør af arveretsforordningen (Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv, og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis), har retterne i den pågældende stat efter artikel 4 kompetence til at træffe afgørelse om spørgsmål vedrørende formueforholdet mellem ægtefællerne i forbindelse med denne arvesag.

Hvis en ret i en medlemsstat behandler en ansøgning om skilsmisse, separation eller omstødelse af et ægteskab i medfør af Bruxelles IIa-forordningen (Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabsager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000), har retterne i den pågældende stat efter artikel 5 kompetence til at træffe afgørelse om spørgsmål vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller i forbindelse med denne ansøgning. I en række situationer er kompetencen dog betinget af en aftale mellem ægtefællerne.

Hvis ingen ret i en medlemsstat har kompetence i henhold til artikel 4 og 5, eller i andre tilfælde end dem, der er anført i disse artikler, er følgende retter i medlemsstaterne efter artikel 6 kompetente:

- a) De retter, på hvis område ægtefællerne har deres sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen anlægges, eller subsidiært
- b) de retter, på hvis område ægtefællerne senest havde deres seneste sædvanlige opholdssted, for så vidt en af dem stadig er bosat dér på det tidspunkt, hvor sagen anlægges, eller subsidiært
- c) de retter, på hvis område sagsøgte har sit sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen anlægges, eller subsidiært
- d) retterne i den medlemsstat, hvor begge ægtefæller er statsborgere på det tidspunkt, hvor sagen anlægges.

I sager omfattet af artikel 6 kan parterne efter artikel 7 aftale, at retterne i den medlemsstat, hvis lov er gældende efter artikel 22 og artikel 26, stk. 1, litra a) eller b), (se pkt. 3.2.3.), eller i den medlemsstat, hvor ægteskabet blev indgået, har enekompetence til at træffe afgørelse om spørgsmål vedrørende deres indbyrdes formueforhold.

Artikel 8, 10 og 11 indeholder en række særlige kompetenceregler, herunder kompetence for en ret, for hvilken sagsøgte giver møde uden at fremsætte indsigelser mod rettens kompetence.

Artikel 9 indeholder en regel om alternativ kompetence, der finder anvendelse, hvis en ret, der har kompetence efter artikel 4, 6, 7 eller 8, finder, at det pågældende ægteskab i henhold til medlemsstatens internationale privatret ikke er anerkendt med henblik på sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller. I så fald kan retten undtagelsesvis erklære sig inkompetent.

Erklærer en ret sig inkompetent, kan parterne i et vist omfang aftale at tillægge retterne i en anden medlemsstat kompetence i overensstemmelse med artikel 7. Indgås der ikke en sådan aftale, har retterne i en hvilken som helst anden medlemsstat i henhold til artikel 6 eller 8 eller retterne i den medlemsstat, hvor ægteskabet blev indgået, kompetencen.

Sagsbehandlingsregler

Hvis en sagsøgt, der har sit sædvanlige opholdssted i en anden stat end den medlemsstat, hvor sagen er anlagt, ikke giver møde, udsætter retten efter artikel 16 sagen, indtil det er fastslået, at sagsøgte har haft mulighed for at modtage det indledende

processkrift i sagen i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, eller at alle fornødne foranstaltninger har været truffet med henblik herpå. Forkyndelse for sagsøgte foretages efter forkyndelsesforordningen (Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1393/2007 om forkyndelse i medlemsstaterne af retslige og udenretslige dokumenter i civile og kommercielle sager) eller Haagerkonventionen af 15. november 1965 om forkyndelse i udlandet af retslige og udenretslige dokumenter i sager om civile eller kommercielle spørgsmål i det omfang disse instrumenter finder anvendelse i den konkrete sag.

Kapitel II indeholder herudover regler om kompetence i relation til modkrav, om, hvornår en retssag anses for anlagt, om prøvelse af kompetence, om såkaldt litispændens, om indbyrdes sammenhængende krav samt om foreløbige, herunder sikrende retsmidler.

3.2.3. Lovvalg (kapitel III)

Kapitel III indeholder regler om aftaler om lovvalg for formueforholdet mellem ægtefæller samt om lovvalget, når der ikke er indgået en lovvalgsaftale. Disse lovvalgsregler finder anvendelse, også selvom det følger af reglerne, at det er loven i en ikke-medlemsstat, der skal anvendes. Den lov, der skal anvendes, finder anvendelse på alle ægtefællernes aktiver.

Ægtefæller kan efter artikel 22 aftale, hvilken lov der skal anvendes på deres formueforhold, eller ændre deres valg, forudsat at det er loven i den stat, hvor ægtefællerne, eller en af dem, har sædvanligt opholdssted på aftaletidspunktet, eller loven i en stat, hvor en af ægtefællerne er statsborger på aftaletidspunktet. Medmindre ægtefællerne har aftalt andet, har en ændring af den valgte lov kun fremadrettet virkning. En ændring med tilbagevirkende kraft af lovvalget må ikke forringe tredjemands rettigheder.

En lovvalgsaftale skal efter artikel 23 indgås skriftligt, dateres og underskrives af begge ægtefæller. Med "skriftligt" sidestilles enhver elektronisk meddelelse, som varigt dokumenterer aftalen. Har ægtefællerne - eller en af dem - på aftaletidspunktet sædvanligt opholdssted i en medlemsstat, hvis lov indeholder yderligere formkrav for ægtepagter, finder disse krav dog anvendelse. Efter artikel 25 gælder tilsvarende for ægtepagter.

Spørgsmål om eksistensen og gyldigheden af en lovvalgsaftale er efter artikel 24 som udgangspunkt underlagt den aftale lov.

Er der ikke indgået en lovvalgsaftale, finder efter artikel 26, stk. 1, en af følgende love anvendelse på formueforholdet mellem ægtefæller:

- a) Loven i den stat, hvor ægtefællerne havde deres første fælles sædvanlige opholdssted efter ægteskabets indgåelse, eller subsidiært
- b) loven i den stat, hvor begge ægtefæller er statsborgere på tidspunktet for ægteskabets indgåelse, eller subsidiært
- c) loven i den stat, som begge ægtefæller har den tætteste tilknytning til på tidspunktet for ægteskabets indgåelse.

Hvis ægtefællerne har mere end ét fælles statsborgerskab på tidspunktet for ægteskabets indgåelse, anvendes kun litra a) og c).

Den judicielle myndighed, der har kompetence til at træffe afgørelse om formueforholdet mellem ægtefæller, kan undtagelsesvis og efter anmodning fra en af ægtefællerne beslutte, at loven i en anden stat end den, hvis lov finder anvendelse efter litra a), skal regulere formueforholdet mellem ægtefællerne, hvis den, der fremsætter anmodningen, dokumenterer, at ægtefællerne havde deres sidste fælles sædvanlige opholdssted i denne anden stat i betydelig længere tid end i den stat, der er udpeget efter litra a), og begge ægtefæller havde påberåbt sig loven i denne anden stat i forbindelse

med tilrettelæggelse eller planlægning af deres formueretlige forhold. Anvendelsen af loven i den anden stat må ikke forringe tredjemands rettigheder.

Den lov, der regulerer formueforholdet mellem ægtefællerne, kan efter artikel 28 ikke gøres gældende af en ægtefælle over for tredjemand i en tvist mellem tredjemand og en af ægtefællerne eller begge ægtefæller, medmindre tredjemand kendte til eller ved udvisning af rettidig omhu burde have kendt til loven.

Efter artikel 30 begrænser forordningen ikke anvendelsen af overordnede præceptive bestemmelser i domsstatens lov. Overordnede præceptive bestemmelser er bestemmelser, hvis overholdelse af en medlemsstat anses for at være så afgørende for beskyttelsen af dens offentlige interesser, som f.eks. dets politiske, sociale og økonomiske struktur, at bestemmelserne finder anvendelse på alle forhold, der falder ind under deres anvendelsesområde, uanset hvilken lov der i øvrigt skal anvendes på formueforholdet mellem ægtefæller efter forordningen.

Anvendelsen af en bestemmelse i en lov i en stat, som udpeges efter forordningen, kan efter artikel 31 kun afvises, hvis anvendelsen er klart uforenelig med de grundlæggende retsprincipper (ordre public) i domsstaten.

3.2.4. Anerkendelse, eksigibilitet og fuldbyrdelse af retsafgørelser (kapitel IV)

Efter bemærkningerne til forslaget bygger de foreslåede regler om anerkendelse og eksigibilitet af retsafgørelser på arveretsforordningen.

Anerkendelse

Efter artikel 36 anerkendes retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, i de øvrige medlemsstater, uden at der stilles krav om anvendelse af en særlig procedure. Efter artikel 38 om grundlæggende rettigheder anvendes artikel 36 af retterne og andre kompetente myndigheder i medlemsstaterne under overholdelse af de grundlæggende rettigheder og principper, der er anerkendt i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, særlig artikel 21 om ikkeforskelsbehandling.

Efter artikel 37 anerkendes en retsafgørelse ikke i følgende situationer:

- a) Anerkendelse vil klart stride mod grundlæggende retsprincipper (ordre public) i den medlemsstat, som anmodningen rettes til.
- b) Det indledende processkrift i sagen er ikke blevet forkyndt for den udeblevne sagsøgte i så god tid og på en sådan måde, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, medmindre sagsøgte har undladt at tage skridt til at anfægte retsafgørelsen, selv om han havde mulighed for at gøre det.
- c) Afgørelsen er uforenelig med en retsafgørelse truffet mellem de samme parter i den medlemsstat, som anmodningen rettes til.
- d) Afgørelsen er uforenelig med en retsafgørelse, der tidligere er truffet i en anden medlemsstat eller i et tredjeland mellem de samme parter i en tvist, der har samme genstand og hviler på samme grundlag, og denne tidligere retsafgørelse opfylder betingelserne for at blive anerkendt i den medlemsstat, som anmodningen rettes til.

En retsafgørelse, der er truffet i en medlemsstat, kan efter artikel 40 i intet tilfælde efterprøves med hensyn til sagens realitet.

Eksigibilitet

Retsafgørelser, som er truffet i en medlemsstat, og som er eksigible i denne medlemsstat, er efter artikel 42 eksigible i en anden medlemsstat, når de efter anmodning fra en berettiget part er blevet erklæret for eksigible i den pågældende medlemsstat efter proceduren i artikel 44-57.

En retsafgørelse erklæres efter artikel 47 for eksigibel, så snart de nødvendige dokumenter er fremlagt, uden prøvelse efter artikel 37. Den part, mod hvem der anmodes om fuldbyrdelse, kan ikke på dette tidspunkt af sagens behandling fremsætte indsigelser. Efter artikel 48 skal afgørelsen straks og på den måde, der er foreskrevet i fuldbyrdelsesstatens lov, meddeles den, som har fremsat anmodningen. Afgørelsen forkyndes for den part, mod hvem der anmodes om fuldbyrdelse.

Den afgørelse, der træffes om anmodningen om en eksigibilitetsafgørelse, kan efter artikel 49 appelleres af begge parter. Appellen behandles i overensstemmelse med reglerne for kontradiktorisk procedure. Giver den part, mod hvem der anmodes om fuldbyrdelse, ikke møde for den ret, der behandler en appel indgivet af den, der har fremsat anmodningen, finder artikel 16 anvendelse (se pkt. 3.2.2.). En eksigibilitetsafgørelse skal appelleres inden 30 dage efter, at den er blevet forkyndt. Såfremt den part, mod hvem der anmodes om fuldbyrdelse, har bopæl på en anden medlemsstats område end den, hvor retsafgørelsen er blevet erklæret for eksigibel, er fristen for appel 60 dage.

Den afgørelse, der træffes i appelsagen, kan efter artikel 50 kun anfægtes ved den procedure, som den berørte medlemsstat har meddelt Kommissionen.

Den ret, hvortil en appel indgives efter artikel 49 eller 50, kan efter artikel 51 kun afslå at erklære en retsafgørelse for eksigibel eller ophæve en eksigibilitetsafgørelse af en af de i artikel 37 anførte grunde.

Har den, som fremsætter anmodningen, i domsstaten helt eller delvis haft fri proces eller været fritaget for gebyrer og omkostninger, skal den pågældende efter artikel 55 i enhver sag om at få retsafgørelsen erklæret for eksigibel være berettiget til retshjælp eller fritagelse for gebyrer og sagsomkostninger i videst muligt omfang efter loven i fuldbyrdelsesstaten.

3.2.5. Officielt bekræftede dokumenter og retsforlig (kapitel V)

Et officielt bekræftet dokument, der er oprettet i en medlemsstat, har efter artikel 58 samme beviskraft i en anden medlemsstat, som det har i domsstaten, forudsat at det ikke klart vil stride mod grundlæggende retsprincipper (ordre public) i den pågældende medlemsstat. En person, som ønsker at anvende et officielt bekræftet dokument i en anden medlemsstat, kan anmode den myndighed, som oprettede det officielt bekræftede dokument, om at udfylde en godkendt formular med en beskrivelse af den beviskraft, som det officielt bekræftede dokument har i domsstaten.

Enhver anfægtelse af ægtheden af et officielt bekræftet dokument skal forelægges for retterne i domsstaten, og afgørelse herom træffes i henhold til loven i denne stat. Det anfægtede officielt bekræftede dokument har ikke beviskraft i en anden medlemsstat, så længe anfægtelsen verserer for den kompetente ret.

Et officielt bekræftet dokument, der er eksigibelt i domsstaten, skal efter artikel 59 erklæres for eksigibelt i en anden medlemsstat efter anmodning fra en berettiget part i overensstemmelse med proceduren i artikel 44-57 (se pkt. 3.2.4.). Den ret, der behandler en appel i medfør af artikel 49 eller 50 (se pkt. 3.2.4.), kan kun afslå at erklære et officielt bekræftet dokument for eksigibelt eller ophæve en afgørelse om eksigibilitet, såfremt fuldbyrdelse af det officielt bekræftede dokument klart vil stride mod grundlæggende retsprincipper (ordre public) i fuldbyrdelsesstaten. Efter artikel 60 finder tilsvarende anvendelse på retsforligs eksigibilitet.

3.2.6. Almindelige og afsluttende bestemmelser (kapitel VI)

Efter artikel 62 berører forordningen ikke anvendelsen af konventioner, som en medlemsstat er part i, og som vedrører spørgsmål, der er reguleret i forordningen. I forbindelserne mellem medlemsstaterne har forordningen dog forrang for andre konventioner.

Forordningen er ikke til hinder for de deri deltagende parters indbyrdes anvendelse af konventionen af 6. februar 1931 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål (den nordiske ægteskabskonvention), som revideret i 2006, af konventionen af 19. november 1934 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretlige bestemmelser om arv, testamenter og dødsboskifte, som revideret i juni 2012, og af konventionen af 11. oktober 1977 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om privatretlige krav, i det omfang de indeholder forenklede og hurtigere procedurer for anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller.

Senest otte år efter anvendelsesdatoen forelægger Kommissionen efter artikel 68 Europa-Parlamentet, Rådet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg en rapport om anvendelsen af forordningen. Rapporten ledsages om nødvendigt af forslag om ændring af forordningen. Senest fem år efter anvendelsesdatoen forelægger Kommissionen Europa-Parlamentet, Rådet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg en rapport om anvendelsen af artikel 9 og 38 (se pkt. 3.2.2. og 3.2.4.). Rapporten skal navnlig vurdere, i hvilket omfang disse artikler har sikret adgang til domstolene.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Forslaget er forelagt for Europa-Parlamentet, der endnu ikke har udtalt sig i sagen.

5. Nærhedsprincippet

Kommissionen har om nærhedsprincippet anført, at forslagets mål kun kan opfyldes ved fælles regler om formueforholdet mellem ægtefæller, idet reglerne skal være identiske i alle deltagende medlemsstater for at skabe retssikkerhed og forudsigelighed for borgerne. Dette formål kan ikke nås, hvis medlemsstaterne handler hver for sig.

Forslaget vurderes – af de af Kommissionen anførte grunde – at være i overensstemmelse med nærhedsprincippet.

6. Gældende dansk ret

6.1. Ægteskab

Efter lov om ægteskabs indgåelse og opløsning kan ægteskab indgås mellem to personer af forskelligt køn og mellem to personer af samme køn. Ægteskab mellem to personer af samme køn har tilnærmelsesvis samme retsvirkninger som ægteskab mellem to personer af forskelligt køn. Efter § 53 b, stk. 2, i lov om ægteskabets retsvirkninger (retsvirkningsloven) finder bestemmelser i internationale traktater dog ikke anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn, medmindre medkontrahenterne tilslutter sig dette. Dette indebærer bl.a., at den nordiske ægteskabskonvention ikke finder anvendelse på ægteskab mellem to personer af samme køn.

6.2. Formueforholdet mellem ægtefæller

I dansk ret er retsvirkningerne af et ægteskab i relation til ægtefællernes formueforhold navnlig reguleret af retsvirkningsloven og lov om ægtefælleskifte m.v. (ægtefælleskifteloven).

Under ægteskabet

Retsvirkningsloven regulerer formueforholdet mellem ægtefæller under ægteskabet, herunder ægtefællernes ret til at råde over deres egne aktiver.

Hver ægtefælle råder som udgangspunkt over sine egne aktiver. En ægtefælle kan dog ikke uden den anden ægtefælles samtykke afhænde eller pantsætte m.v. fast ejendom, der er fælleseje, såfremt ejendommen tjener til familiens bolig, eller hvis ægtefællernes eller den anden ægtefælles erhvervsvirksomhed er knyttet til den. Tilsvarende gælder for løsøre m.v. Nægter en ægtefælle at give samtykke en sådan retshandel, kan Statsforvaltningen på begæring tillade retshandelen, hvis der ikke findes at være skellig grund til nægtelsen.

Ægtefæller kan med visse begrænsninger indgå retshandler med hinanden, herunder give hinanden gaver. En gave skal gives ved tinglyst ægtepagt, medmindre der er tale om sædvanlige gaver, hvis værdi ikke står i misforhold til giverens kår.

Gavegivers kreditorer kan anfægte en gyldig gave, hvis gavegiver ikke har beholdt utvivlsomt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Gaven kan endvidere anfægtes efter konkursloven.

Deling af ægtefællernes formuer ved separation, skilsmisse, bosondring og død

Efter retsvirkningsloven er den legale formueordning i et ægteskab formuefællesskab, der som udgangspunkt indebærer ligedeling af ægtefællernes formuer ved separation, skilsmisse, bosondring (se nedenfor) og død. Ligedeling omfatter ikke særeje, som ægtefællerne har aftalt ved tinglyst ægtepagt.

Ligedelingen omfatter heller ikke rimelige pensionsordninger og en række andre aktiver. Arv og gave, som en ægtefælle har modtaget, indgår i ligedelingen, medmindre arvelader eller gavegiver har bestemt, at arven eller gaven skal være særeje.

Derudover kan det ved bodelingen i to situationer bestemmes, at ligedelingen skal fraviges:

- Har en ægtefælle haft særeje, kan det, hvis ægtefællernes formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt i særlig grad taler for det, bestemmes, at den ene ægtefælle skal yde den anden et beløb for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter en separation eller skilsmisse. Denne regel anvendes også med hensyn til rettigheder, der er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, og som ikke indgår i bodelingen.
- Har en ægtefælle indbragt den væsentligste del af fællesboet, og vil en ligedeling være åbenbart urimelig, navnlig fordi ægteskabet har været kortvarigt og uden økonomisk fællesskab af betydning, kan det bestemmes, at hver ægtefælle forlods udtager så meget af fællesboet, som svarer til, hvad denne har indbragt i boet ved ægteskabets indgåelse eller gennem senere erhvervelse ved arv eller gave eller har overført til fællesboet fra eget særeje.

6.3. International kompetence

Råderet under ægteskabet

Det følger af pkt. 2 i cirkulære af 28. november 1925 om overøvrighedens beføjelser i henhold til lov om ægteskabets retsvirkninger, at Statsforvaltningen kan træffe afgørelse om tilladelse til afhændelse eller pantsættelse m.v. af fast ejendom m.v. (se pkt.

6.2.), hvis en af ægtefællerne bor eller opholder sig i Danmark. Hvis ingen af dem bor eller opholder sig i Danmark, kan Statsforvaltningen træffe afgørelse efter bemyndigelse fra Social- og Indenrigsministeriet.

Skifte af fællesbo m.v.

Efter ægtefælleskifteloven behandler skifteretten bl.a. sager om deling af ægtefællers fællesbo og sager om enkeltvister, der opstår under skifterettens behandling af et fællesbo eller under privat skifte af et fællesbo

Anmodning om deling af ægtefællers fællesbo kan efter lovens § 4 indgives til skifteretten, hvis en af parterne har bopæl her. Hvis mindst en af parterne har tilknytning til Danmark, kan parterne, når tvisten er opstået, aftale, at anmodning om skifte kan indgives her i landet. Herudover kan en anmodning om skifte af den del af et bo, der befinder sig her i landet, indgives her, hvis de pågældende aktiver ikke inddrages under en bobehandling i udlandet.

Sager om enkeltvister, der opstår under privat skifte af ægtefællers fællesbo, kan efter § 5 anlægges her i landet, hvis en af ægtefællerne har bopæl her. Hvis mindst en af ægtefællerne har tilknytning til Danmark, kan ægtefællerne, når tvisten er opstået, aftale, at sagen kan anlægges her i landet.

Skifte af fællesbo i forbindelse med behandlingen af dødsboet efter en ægtefælle

Ved skifte i Danmark efter en gift persons død behandles den længstlevende ægtefælles aktiver og passiver, der er fællesejede, som udgangspunkt efter reglerne om fællesboddeling i ægtefælleskifteloven, jf. pkt. 6.2.

Bosondring

Retsvirkningsloven indeholder i kapitel 5 regler om bosondring, hvorved forstås ophævelse af et formuefællesskab og deling af fællesboet under ægteskabet.

Begæring om bosondring indleveres til skifteretten på det sted, hvor den anden ægtefælle bor, eller, i mangel af bopæl, opholder sig. Har denne ægtefælle ikke kendt bopæl eller opholdssted her i landet, sker henvendelsen til skifteretten på det sted, hvor ansøgeren bor eller opholder sig. Har ingen af ægtefællerne bopæl eller ophold her i landet, kan justitsministeren i særlige tilfælde bestemme, at begæring kan indleveres til en herværende skifteret.

Den nordiske ægteskabskonvention

Den nordiske ægteskabskonvention indeholder regler om international kompetence til at behandle separation eller skilsmisse mellem ægtefæller, som er statsborgere og har sædvanligt opholdssted i de kontraherende stater. I forbindelse med en sådan sag kan der også behandles spørgsmål om deling af ægtefællernes formue.

Begæring om bosondring mellem ægtefæller, som er og ved ægteskabets indgåelse var statsborgere i en kontraherende stat, afgøres i den stat, hvor begge ægtefæller er bosat. Er de bosat i forskellige stater, afgøres begæringen i den stat, hvor den ægtefælle, mod hvem kravet er rettet, har bopæl.

6.4. Lovvalg

Lovvalg efter dansk rets almindelige regler om international privatret

Efter retspraksis er formueforholdet mellem ægtefæller underlagt mandens domicillov på tidspunktet for indgåelsen af ægteskabet. Mandens nye domicillov anvendes dog,

hvis manden umiddelbart i forbindelse med indgåelsen af ægteskabet klart foretager et domicilskifte, f.eks. ved at flytte til hustruens domicilstat eller ved, at ægtefællerne umiddelbart efter indgåelsen af ægteskabet får fælles domicil i en tredje stat.

Domicil defineres i dansk ret som den stat eller det territoriale retsområde, som en person har bopæl eller ophold i med den hensigt varigt at forblive der eller i det mindste uden hensigt til, at opholdet kun skal være midlertidigt.

Den lov, som formueforholdet i et ægteskab efter denne lovvalgsregel undergives, ændres ikke, selvom ægtefællerne senere skifter domicil (det såkaldte "uforanderlighedsprincip").

Efter dansk ret omfatter reglerne om formueforholdet mellem ægtefæller alle aktiver og passiver i ægteskabet, uanset hvad disse består af, og hvor de befinder sig, herunder også fast ejendom i udlandet (det såkaldte "enhedsprincip"). Det antages dog, at spørgsmål om retten til at råde over fast ejendom i udlandet er undergivet loven på det sted, hvor ejendommen er beliggende, f.eks. i relation til krav om samtykke fra ikkeejer-ægtefællen til dispositioner over ejendommen.

I den familieretlige litteratur antages det, at denne lovvalgsregel fraviges i visse situationer. Eksempelvis antages det, at ægtefællerne ved flytning fra udlandet til Danmark kan aftale, at deres formueforhold skal være undergivet dansk ret. Det er endvidere antaget, at udenlandsk lovgivning om formueforholdet mellem ægtefæller ved flytning fra udlandet til Danmark kun kan gøres gældende over for tredjemand, hvis hovedindholdet af lovgivningen er blevet tinglyst i Danmark i relation til ægtefællerne. Endelig antages det, at udenlandsk lovgivning viger for dansk ret, i det omfang den udenlandske lovgivning strider mod præceptive regler i dansk ret, f.eks. forbuddet i retsvirkningslovens § 30, stk. 2, mod, at den ene ægtefælle overdrager sine fremtidige erhvervelser til den anden ægtefælle.

Ovennævnte lovvalgsregler mv. er ikke kønsneutrale, idet de henviser til mandens domicil. Dette giver problemer i relation til lovvalget for formueforholdet i et ægteskab mellem to personer af samme køn, uanset om ægteskabet er indgået i Danmark eller i udlandet. Problemet ses ikke omtalt i forarbejderne til loven om ægteskab mellem to personer af samme køn, og der ses ikke at foreligge retspraksis herom. Et tilsvarende problem foreligger i relation til registreret partnerskab. I den retsvidenskabelige litteratur er det foreslået, at lovvalgsaftaler i registrerede partnerskaber accepteres i større omfang end omtalt oven for, og at formueforholdet ellers er reguleret af loven i parternes første fælles bopælsstat, subsidiært loven i den stat, hvor partnerskabet blev indgået.

Udenlandske ægtepagter

Retsvirkningslovens § 53 indeholder regler om anerkendelse i Danmark af ægtepagter, der er indgået i udlandet. Efter disse regler finder retsvirkningslovens bestemmelser også anvendelse på ægtepagter, som indgås i udlandet, når manden har bopæl her. Kvindens myndighed til at indgå ægtepagten bedømmes dog efter hendes hjemsteds lovgivning.

En ægtepagt, der er oprettet af en mand uden bopæl her i landet, og som er gyldig efter hans hjemsteds love, er gyldig her i landet, når han bosætter sig her, for så vidt den udenlandske lov ikke strider mod bestemmelserne i retsvirkningsloven. I forhold til tredjemand er gyldigheden dog betinget af, at ægtepagten inden 1 måned, efter at manden har taget bopæl her, anmeldes til personbogen. Sker anmeldelsen senere, regnes retsvirkningen først fra anmeldelsesdagen.

Den nordiske ægteskabskonvention

I forhold til de nordiske lande er lovvalget for formueforholdet mellem ægtefæller, som er og ved ægteskabets indgåelse var statsborgere i en kontraherende stat, reguleret i den nordiske ægteskabskonvention.

Efter konventionens artikel 3 skal formueforholdet mellem ægtefæller bedømmes efter loven i den stat, hvor ægtefællerne bosatte sig ved ægteskabets indgåelse. Har begge ægtefæller senere bosat sig i en anden kontraherende stat og boet der i mindst 2 år, anvendes denne stats lov i stedet. Har begge ægtefæller tidligere under ægteskabet været bosat der, eller er begge ægtefæller statsborgere der, anvendes denne stats lov dog, så snart ægtefællerne bosætter sig der.

Efter artikel 3 a kan ægtefæller aftale, at loven i en kontraherende stat, hvor en af dem er bosat eller er statsborger ved aftalens indgåelse, skal anvendes på deres formueforhold. Hvis den ene ægtefælle eller begge ægtefæller under ægteskabet har bosat sig i en anden kontraherende stat, kan ægtefællerne også aftale, at loven i den kontraherende stat, hvor de begge senest var bosat samtidig, skal anvendes.

Efter artikel 3 b skal en ægtefælles beføjelse til at råde over fast ejendom m.v. dog altid bedømmes efter loven i den kontraherende stat, hvor den faste ejendom m.v. ligger.

Efter konventionens artikel 3 c er en ændring af, hvilket lands lov der finder anvendelse på ægtefællernes formueforhold, uden betydning for retsvirkningerne af retshandler indgået før ændringen. Gyldigheden af bestemmelserne i en ægtepagt bedømmes efter loven i den kontraherende stat, som skal anvendes på ægtefællernes formueforhold, når spørgsmålet bliver aktuelt.

Det fremgår af artikel 4, at en lovvalgsaftale eller en ægtepagt mellem ægtefæller, som er omfattet af artikel 3 og 3 a, skal anses for gyldig med hensyn til formen i hver og en af de kontraherende stater, hvis den, da den blev indgået, opfyldte formkravene i den lov, som efter artikel 3 eller 3 a var gældende for ægtefællernes formueforhold, eller i loven i en kontraherende stat, hvor begge ægtefæller eller en af dem var statsborgere. Hvis loven ikke indeholder formkrav for lovvalgsaftaler, bedømmes gyldigheden af en sådan aftale efter formkravene for ægtepagter.

Enhver af staterne kan over for tredjemand gøre gyldigheden af en lovvalgsaftale eller en ægtepagt betinget af, at aftalen eller ægtepagten er registreret i overensstemmelse med den der gældende lov. Se ovenfor om retsvirkningslovens § 53.

Endelig fremgår det af artikel 4 a, at hvis ægtefællerne senere har bosat sig i en stat, som ikke er kontraherende, finder konventionens bestemmelser om ægtefællernes formueforhold ikke anvendelse.

6.5. Anerkendelse og fuldbyrdelse

Efter § 80 i ægtefælleskifteloven kan justitsministeren fastsætte bestemmelser, hvorefter udenlandske afgørelser vedrørende skifte af ægtefællers fællesbo m.v. skal have bindende virkning og kunne fuldbyrdes her i riget, hvis de har sådanne virkninger i den stat, hvor afgørelsen er truffet, og anerkendelsen og fuldbyrdelsen ikke ville være åbenbart uforenelig med dansk retsorden. Denne hjemmel er ikke udnyttet.

Efter retsvirkningslovens § 53 a kan regeringen indgå overenskomst med andre stater om forholdet mellem dansk og fremmed rets regler om ægteskabets retsvirkninger. En sådan overenskomst finder anvendelse her i landet efter bekendtgørelse i Lovtidende. Social- og indenrigsministeren kan endvidere fastsætte regler om forholdet mellem danske og andre nordiske landes regler om ægteskabets retsvirkninger. Hjemlen i bestemmelsen er ikke udnyttet i forhold til anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser, bortset fra artikel 22 i den nordiske ægteskabskonvention. Efter denne

bestemmelse skal administrative og retskraftige judicielle afgørelser, som i en af de kontraherende stater er truffet i overensstemmelse med bl.a. reglerne om bosondring og om deling af ægtefællernes formue, have gyldighed i de andre stater uden særlig stadfæstelse og uden prøvelse af afgørelsens rigtighed eller myndighedens kompetence.

7. Konsekvenser

Lovgivningsmæssige konsekvenser

En vedtagelse af forslaget har ingen lovgivningsmæssige konsekvenser.

Økonomiske konsekvenser

En vedtagelse af forslaget har ingen økonomiske konsekvenser.

8. Høring

Forslaget er sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Østre Landsret, Vestre Landsret, samtlige byretter, Tinglysningsretten, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Domstolenes Tjenestemandforening, HK Danmarks Domstole, Statsforvaltningen, Foreningen af Statsforvaltningsjurister, Advokatrådet, Danske Familieadvokater, Danske Advokater, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige (FAAF), Foreningen af autoriserede bobestyrere, Aarhus Universitet (Juridisk Institut), Københavns Universitet (Juridisk Institut), Aalborg Universitet (Juridisk Institut), Syddansk Universitet (Juridisk Institut), Copenhagen Business School (Juridisk Institut), Forsikring & Pension, Finansrådet, ATP, Dansk Industri, Dansk Arbejdsgiverforening (DA), Landsorganisationen i Danmark (LO), Akademikernes Centralorganisation (AC), Ledernes Hovedorganisation, Den danske aktuarforening, Lønmodtagernes Dyrtidsfond (LD), Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF), KL, Centralorganisationernes Fællesudvalg, Kommunale Tjenestemænd og Overenskomstansatte (KTO), Lønmodtagernes Garantifond, Landbrug og Fødevarer, Realkreditrådet, Forbrugerrådet, Det Centrale Handicapråd, Kvinderådet, Ældre Sagen, Danske Handicaporganisationer, Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner, Institut for Menneskerettigheder, Dansk Retspolitisk Forening og Retssikkerhedsfonden.

Høringsfristen er fastsat til den 25. april 2016.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Som det fremgår af pkt. 2, har 17 medlemsstater anmodet Kommissionen om at fremsætte forslag om vedtagelse under forstærket samarbejde af en forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i sager vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller.

Der ses ikke at foreligge offentlige tilkendegivelser om medlemsstaternes holdninger til selve forslaget, men de omhandlede medlemsstater har tilsluttet sig indholdet af forslaget.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Danmark er grundlæggende positiv over for initiativet.

11. Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt for Folketingets Europaudvalg.